

Medlemmerne af Folketingets Europaudvalg
og deres stedfortrædere

Bilag
1

Journalnummer
400.C.2-0

Kontor
EUK

10. maj 2005

Til underretning for Folketingets Europaudvalg vedlægges Beskæftigelsesministeriets reviderede grundnotat vedrørende Kommissionens grønbog om den demografiske udvikling i Europa (COM(2005) 94 final).

Det reviderede grundnotat indeholder høringssvar fra medlemmer af EU-specialudvalget for arbejdsmarkedet og sociale forhold. Høringssvarene er angivet med kursiveret skrift.

Materialet er ligeledes oversendt til Folketingets Arbejdsmarkedsudvalg.

Grundnotat (revideret)

RMH/LDJ

JIC

Sag nr. 7123-0009

27. april 2005

Folketingets Europaudvalg

Kopi: Folketingets Arbejdsmarkedsudvalg

Kommissionens grøn bog om demografisk udvikling i Europa – COM(2005) 94 final.**RESUMÉ**

Rådet har den 23. marts 2005 modtaget Kommissionens grøn bog om den demografiske udvikling i Europa. Formålet med grønbogen er at høre de relevante aktører, hvorvidt og i givet fald hvordan der bør sættes ind på europæisk niveau, for at imødegå den brede vifte af problemer og udfordringer, som følger af den generelt lave (og inden længe negative) befolkningstilvækst i Europa.

BAGGRUND

Rådet har den 23. marts 2005 modtaget Kommissionens grøn bog om den demografiske udvikling i Europa og de udfordringer, denne udvikling vil medføre. Baggrunden er et ønske om at høre de relevante aktører på området, om og i så fald hvordan udviklingen bør imødegås på europæisk niveau – ikke mindst set i lyset af den demografiske udviklings betydning for Lissabon-strategiens mål om beskæftigelse og vækst.

Det anslåede fertilitetsniveau på 2,1 barn pr. kvinde, som er nødvendigt for at opretholde befolkningens størrelse, ligger i dag langt fra virkeligheden. Især de nye østeuropæiske medlemslande har et lavt fertilitetsniveau, men også lande som Tyskland og Italien halter bagefter. Som en konsekvens heraf forventes det ifølge grønbogens tal, at EU25's *samlede befolkningstal* vil begynde at falde fra år 2025. Allerede fra år

2011 vil *arbejdsstyrken* (15-64 år) falde for det samlede EU25. Lissabon-strategiens mål om en beskæftigelse på 70 % er på længere sigt ikke nok til at kompensere for faldet i arbejdsstyrken.

Høringsfasen er fastsat fra den 16. marts til den 1. september 2005.

INDHOLD

Kommissionen foreslår i grønbogen, at *familien* skal udgøre bindeleddet for solidaritet mellem generationerne. Grønbogen handler derfor overordnet om at skabe bedre vilkår for familier, således at fertiliteten øges, og befolkningstilvæksten igen bliver positiv. Grønbogen fremhæver især 3 demografiske hovedtendenser:

1. Længere levetid.
2. Større andel af de over 60-årige på arbejdsmarkedet.
3. Vedvarende lave fødselsrater.

Der fokuseres på en bred vifte af problemer forbundet med den negative befolkningstilvækst, som EU vil opleve i de kommende årtier:

- *Den lave fødselsrate:* Den europæiske fødselsrate er ikke tilstrækkelig til at bevare befolkningsniveauet. Ifølge Kommissionen skyldes den lave fødselsrate en række forhindringer i de private valg; sen debut på arbejdsmarkedet, manglende stabilitet i ansættelsen, dyre boliger og manglende incitament til at få børn (barsel, børnepasning, etc.). Kommissionen stiller i denne sammenhæng bl.a. følgende spørgsmål: Hvorledes kan en bedre balance mellem arbejds- og privatliv afhjælpe problemerne med demografisk aldring? Hvorledes skabes en mere ligelig kønsbalance mellem opgaverne i hjemmet? Hvorledes sikres en ligelig indkomst for kønnene under barsel? Hvorledes kan ældrepleje og børnepasning gøres bedre? Hvorledes hjælpes unge forældre til at vælge både børn og karriere på tilfredsstillende vis?
- *Indvandring:* Kommissionen fremhæver indvandring som en vital kilde til befolkningstilvækst – men det er i sig selv hverken nok til at løse problemet med den negative befolkningstilvækst, eller et alternativ til økonomiske reformer. Kommissionen rejser spørgsmål som f.eks.: I hvilken grad kan indvandring imødegå de negative effekter af demografisk aldring? Hvilke politikker kan afhjælpe integrationen af indvandrere? Hvorledes kan strukturfondene og beskæftigelsesstrategien medvirke til at bekæmpe diskrimination?
- *Unge mennesker:* Ifølge Kommissionen er de unge i dag bedre uddannede og har potentiale for højere produktivitet og bedre tilpasningsevner end tidligere generationer. Imidlertid er de unge ikke integreret godt nok i det økonomiske liv. Der er problemer med arbejdsløshed, fattigdom, diskrimination pga. alder samt manglende skolelærdom. Kommissionen lægger bl.a. op til, at uddannelsessystemerne bør hæve niveauet og samtidig udvikle mere fleksible uddannelsesforløb. I denne sammenhæng spørges bl.a. om følgende: Hvorledes kan Unionens politikker bekæmpe fattigdom blandt børn og unge? Hvorledes forbedres den grundlæggende skoleuddannelse og voksenuddannelse? Kan frivillige aktiviteter hjælpe? Kan strukturfondene og instrumenterne for bedre adgang til videnssamfundet bidrage? Hvorledes styrkes

broen mellem skole og arbejdsmarked? Hvorledes kan social dialog og ungdomsorganisationer bidrage? Hvilke typer solidaritet kan skabes mellem unge og ældre?

- *Arbejdslivscyklussen:* Andelen af ældre på arbejdsmarkedet vil stige i løbet af få år. Ifølge Kommissionen vil yngre mennesker i arbejde ønske at tilbringe mere tid med familien, hvorfor der kan blive behov for en mere fleksibel og tilpasningsvenlig organisering af arbejdstiden. Jobkvalitet og arbejdsmiljø kan også forventes at spille en rolle i forhold til at beholde folk på arbejdsmarkedet. Dette giver bl.a. anledning til følgende spørgsmål fra Kommissionens side: Hvorledes kan arbejdstiden omorganiseres for at tage bedre hensyn til de enkelte aldersgruppers behov? Hvorledes kan yngre par hjælpes til at finde bedre balance mellem fleksibilitet og sikkerhed, når de både skal opdrage deres børn og samtidig tilegne sig nye færdigheder og kompetencer for at tilpasse sig arbejdsmarkedets behov? Hvorledes kan ældre hjælpes til at arbejde mere? Hvorledes kan Unionens parter bidrage, især gennem social dialog?
- *Flere ældre:* Ifølge Kommissionens tal vil andelen af ældre stige markant allerede fra 2010. De ældre er generelt i bedre form og rigere end tidligere. Desuden er de ældre langt mere mobile. Kommissionen lægger op til et behov for mere fleksible tilbagetræknings- og pensionsordninger og stiller bl.a. følgende spørgsmål: Bør der være en fast pensionsalder? Hvorledes kan ældre deltage i det økonomiske og sociale liv gennem en kombination af lønninger og pensioner, deltidsarbejde eller andre former for finansiel tilskyndelse? Hvad bør reaktionen være på ældremobilitet i forbindelse med social beskyttelse og sundhedspleje? Hvorledes investeres bedst i sundhed, således at Europas befolkninger drager nytte af højere levealder?
- *Solidaritet:* Som en konsekvens af den længere levetid stiger andelen af ældre. Kommissionen fremhæver her bl.a. det stigende antal enker, som følger af, at kvinder lever længere end mænd – og at kvinders generelle indtægtsniveau og pensioner er lavere end mænds. Desuden vil familierne ikke længere være i stand til selv at sørge for deres ældre, bl.a. som konsekvens af kvindernes indtog på arbejdsmarkedet. Kommissionen lægger derfor op til, at familierne bør støttes gennem sociale støtteordninger og solidaritetsnetværk i lokalmiljøet. Der spørges bl.a. om følgende: Bør der skelnes mellem alderspensioner og andre ydelser til ældre? Hvorledes udvikles de nødvendige menneskelige ressourcer, og hvorledes sikres ordentlige jobs i en sektor, der kendetegnes ved lav løn og lave kvalifikationer? Hvorledes skabes en balance i ældreplejen mellem familier, sociale støtteordninger og institutioner? Hvorledes udlignes forskellene mellem mænd og kvinder, når de når pensionsalderen?

Afslutningsvis stiller Kommissionen en række mere overordnede spørgsmål. Det drejer sig bl.a. om følgende: Hvilken værdi tillægger man børn og familier? Bør Unionen fremme udveksling af analyser af den demografiske udvikling? Bør Unionens finansielle instrumenter tage bedre hensyn til demografien? Hvis ja, hvorledes da? Hvorledes kan en bedre social dialog i Europa fremme administrationen af de

demografiske ændringer? Hvorledes kan demografisk ændring gøres til en egentlig del af Unionens politikker?

GÆLDENDE DANSK RET

Ikke relevant da der ikke fremlægges konkrete forslag.

NÆRHEDS- OG PROPORTIONALITETSPRINCIPPET

Da der er tale om en grøn bog uden konkrete forslag, kan forholdet til nærheds- og proportionalitetsprincippet ikke vurderes på det foreliggende grundlag. Kommissionen tager dog i grønbogen selv udgangspunkt i et spørgsmål om, hvorvidt disse udfordringer skal søges imødekommet på europæisk niveau.

TIDLIGERE FORELÆGGELSE

Kommissionens grøn bog har ikke tidligere været forelagt Folketingets Europaudvalg.

HØRING

Grønbogen og et indledende notat herom er sendt til høring i EU-specialudvalget for arbejdsmarkedet og sociale forhold i april 2005.

Der er fremkommet følgende bemærkninger til grønbogen:

LO fremhæver, at debatten om den demografiske udvikling er nået længere i Danmark end i Kommissionens meddelelse. Diskussionen om børnefamilier og kvinders deltagelse på arbejdsmarkedet synes derfor ude af trit med den danske virkelighed.

LO mener ikke, at højere fertilitet sikrer en mere holdbar finanspolitik, og at indvandring kan løse problemerne, bl.a. fordi integrationen i Danmark ikke er særligt vellykket. LO argumenterer derfor for, at debatten bør foregå i de enkelte medlemslande og ikke på EU-niveau. Kommissionen kan dog bidrage med at indsamle forslag og erfaringer fra medlemslandene.

Kommunernes Landsforening (KL) mener, at grønbogen skæmmes af en række forenkede sammenhænge. Bl.a. mener man, at de 19 millioner arbejdsløse mennesker i EU overses i spørgsmålet om at afhjælpe arbejdskraftmanglen. Desuden opstiller grønbogen en række forenkede sammenhænge bl.a. mellem lave fødselsrater og bolig mangel. På trods af Kommissionens således meget forenkede verdensbillede, rejser grønbogen dog en række spørgsmål, som det er fornuftigt at diskutere.

Dansk Arbejdsgiverforening (DA) ser udviklingen som en af de største udfordringer, Danmark og EU står over for, og mener endvidere, at diskussionen bør foregå både på nationalt og EU-plan.

DA er enig i, at strategien for at få fødselstallet til at stige kan afhjælpe de demografiske udviklinger på længere sigt men finder, at strategien er meget ensidig og usikker og endvidere først vil få effekt om 20-25 år. Kommissionen glemmer i denne sammenhæng en vigtig brik i løsningsmodellen: De mange lukrative tilbagetrækningsordninger, som slet ikke berøres i grønbogen. Ændringer heri vil øge arbejdsstyrken og beskæftigelsen på kort sigt.

DA's kommentarer til grønbogens enkelte afsnit:

- *Lave fødselsrater: En satsning på højere fødselsrater er en usikker strategi og kan kun være én af brikkerne i en løsningsmodel. Herunder er fleksibiliteten i pasningsordninger central.*
- *Indvandring: Kommissionens pointe om, at indvandringen kan bidrage til at øge befolkningen i EU er usammenhængende. EU's problem er faldende arbejdsstyrke, ikke faldende befolkning. Flere indvandrere er ikke løsningen, snarere bedre integration af de flygtninge og indvandrere, der allerede befinder sig i EU. Der henvises til DA's høringsvar af 4. februar 2005 om Kommissionens grøn bog om økonomisk indvandring.*
- *Unge mennesker: Ifølge DA skaber det danske arbejdsmarkeds fleksibilitet og jobmobilitet en dynamik, som særligt unge har glæde af. Bl.a. som følge heraf er der en lav ungdomsledighed i Danmark i forhold til andre lande. DA finder det vigtigt at fokusere på unges kvalifikationer og kompetencer. De europæiske uddannelsessystemer skal være konkurrencedygtige uden for EU.*
- *Arbejdslivscyklus og flere ældre: DA er enig i vigtigheden af en mere fleksibel indretning af arbejdstiden. Der skal dog være tale om frivillig, lokale aftaler mellem arbejdstager og arbejdsgiver. Flexibilitet bør dog ikke føre til reduktion af arbejdstid. I denne forbindelse er EU's signaler ikke i overensstemmelse med forslaget om en revision af arbejdstidsdirektivet. I forhold til ældre undrer DA sig over, at Kommissionen ikke berører den alt for tidlige tilbagetrækningsalder i mange EU-lande som følge af lukrative tilbagetrækningsordninger. Det er dog positivt, at muligheden for en højere pensionsalder nævnes.*

LOVGIVNINGSMÆSSIGE, STATSFINANSIELLE OG SAMFUNDSØKONOMISKE KONSEKVENSER

Eventuelle lovgivende, statsfinansielle eller samfundsøkonomiske konsekvenser kan ikke vurderes på det foreliggende grundlag, idet der ikke er tale om et konkret forslag fra Kommissionens side.

REGERINGENS FORELØBIGE GENERELLE HOLDNING

Regeringen er som udgangspunkt positiv over for Kommissionens grøn bog, der må betragtes som et led i gennemførelsen af den reviderede Lissabon-strategi. Flere af de problemstillinger, som Kommissionen tager op i grønbogen, er allerede omfattet af den politikkoordinering, der foregår i EU inden for rammerne af den åbne koordinationsmetode under strategien. Grønbogen spænder over mange ressortområder, som hører til de mere "bløde" elementer af Lissabon-strategien. Beskæftigelsesministeriet vil koordinere regeringens høringssvar, som kræver inddragelse af flere ministerier.

GENERELLE FORVENTNINGER TIL ANDRE LANDES HOLDNINGER

Der kan endnu ikke skrives noget om andre landes holdninger til spørgsmålene i grønbogen.